

MƏTBUAT ÜÇÜN HESABAT

Layihənin zəminləri

2005-ci il, Aprel ayının 1-dən etibarən "Transparency International"- in Azərbaycan bölməsi MDB ölkələri arasında ilk olaraq Bakı mərkəzi ofisi və Gəncə regional ofisi ilə yeni – ALAC (İctimai maraqların qorunması və hüquq müdafiə mərkəzi) layihəsini həyata keçirir. İyul ayının 1-dən etibarən isə Lənkəran regional ofisi vətəndaşların üzünə açıqdır. Digər bir mərkəz isə Qubada yaradılmaqdadır və ATƏT-in maliyyə dəstəyi ilə Avqust ayının 1-də vətəndaşların ixtiyarına veriləcək.

Vətəndaşlar aşağıdakı telefonlar vasitəsilə mərkəzlərə müraciət edə bilərlər

Qaynar xətt Bakı 088 707 07 07 və yaxud 4 97 68 15

Qaynar xətt Gəncə 088 202 02 02 və yaxud 22 59 05 92

Qaynar xətt Lənkəran 088 303 03 03 və yaxud 171 4 08 94

Qaynar xətt Quba 088 404 04 04 və yaxud 169 5 18 37

Bu layihə Amerika Hüquqşünaslar Assosiasiyasının (ABA CEELI) və ABŞ İnkişaf Agentliyinin (USAID) maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilir.

ALAC layihəsi Avropa Birliyinin üzvlüyünə namizəd dövlətlərdə, Mərkəzi və Şərqi Avropanın bir neçə dövlətlərində müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir. Bu cür layihələrin həyata keçirilməsi həmin dövlətlər üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir, həmin dövlətlərdə korrupsiyaya qarşı mübarizəni sürətləndirir və vətəndaşların bu proseslərdə iştirakını təmin edir.

ALAC layihəsinin məqsədi «*Vətəndaşları cəmiyyətdə baş verən korrupsiya halları ilə mübarizədə fəal iştiraka cəlb etməkdir*»

ALAC proyektinin missiyası vətəndaşlar - korrupsiya ilə üzləşən və korrupsiyanın qurbanına çevrilən insanlara yardım etmək və məsləhət verməkdir. Proyekt zamanı göstərilən fəaliyyət inzibati və hüquqi şikayət, həmçinin vətəndaşlar tərəfindən qaldırılmış şikayətlərin nöqtəyi nəzərdən korrupsiya mexanizmlərinin monitorinqi prosedurlarına əsaslanır. Lakin, buna baxmayaraq, məhkəmə zamanı müraciət edən vətəndaşların səlahiyyətli nümayəndəsi kimi çıxış etmirik.

Layihə 3 istiqamətdə həyata keçirilir:

- ❖ Hüquqi məsləhət
- ❖ Maarifləndirmə və məlumatlandırma
- ❖ İctimai maraqların müdafiəsi

Hüquqi məsləhət

Vətəndaşlara öz hüquqlarının bərpası və müdafiəsi üçün effektiv hüquqi mexanizmlərdən istifadə edilməsinə və dövlət orqanlarına müraciətlərin hazırlanmasına dair məsləhət verilməsi istiqamətində həyata keçirilən fəaliyyətdir.

Maarifləndirmə və məlumatlandırma

Anti-korrupsion maarifləndirmə fəaliyyətinə ALAC komandasının media və maarifçi partnyor qrupu ilə əməkdaşlıq şəraitində əhalini maarifləndirmək cəhdi ilə atdığı addımlar aiddir.

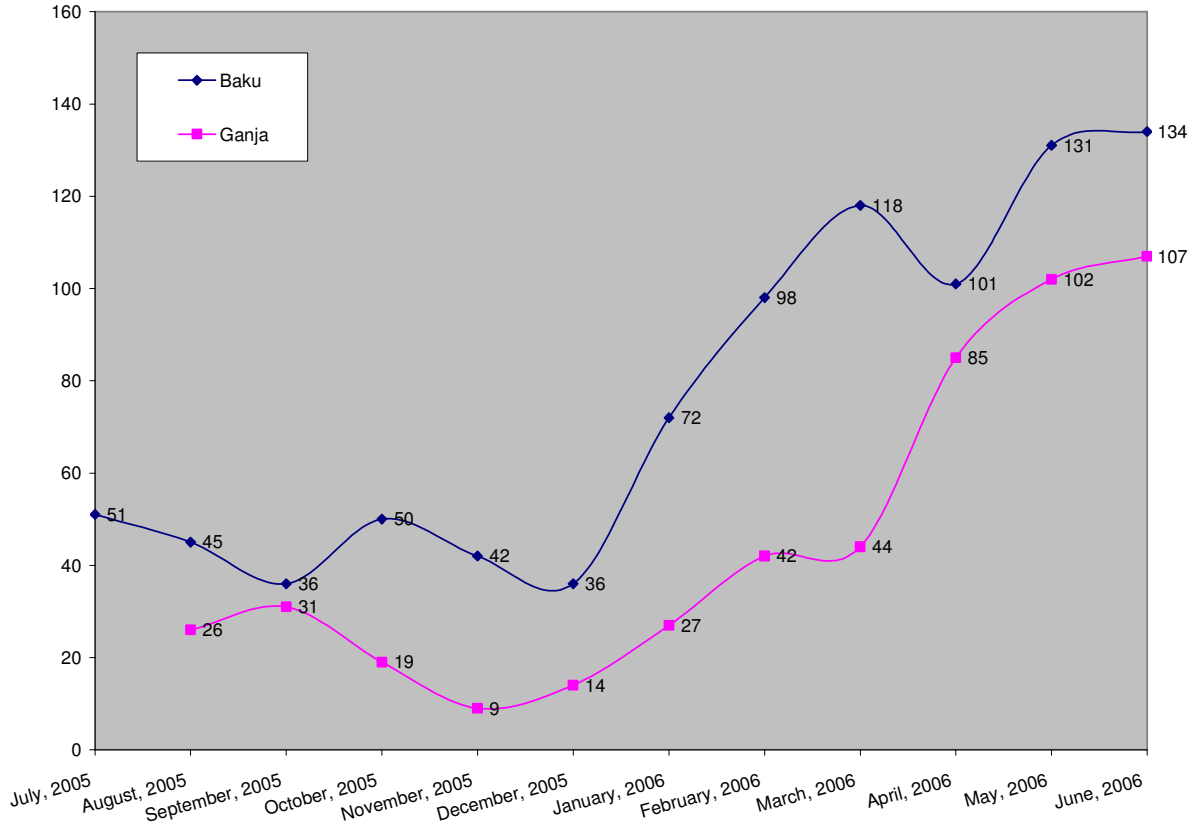
İctimai maraqların müdafiəsi

Müdafiə milli siyasətə, anti-korrupsion qanunvericiliyə və korrupsiya aktlarına effektiv əks təsir, qarşısını alma, cəzalandırma istiqamətindəki bazis təlimatlara təsir göstərmək məqsədi ilə hüquqi yardım və maarifləndirmə/məlumat fəaliyyətinin nəticələrinə əsaslanır.

Bakı və Gəncə mərkəzləri haqqında hesabat

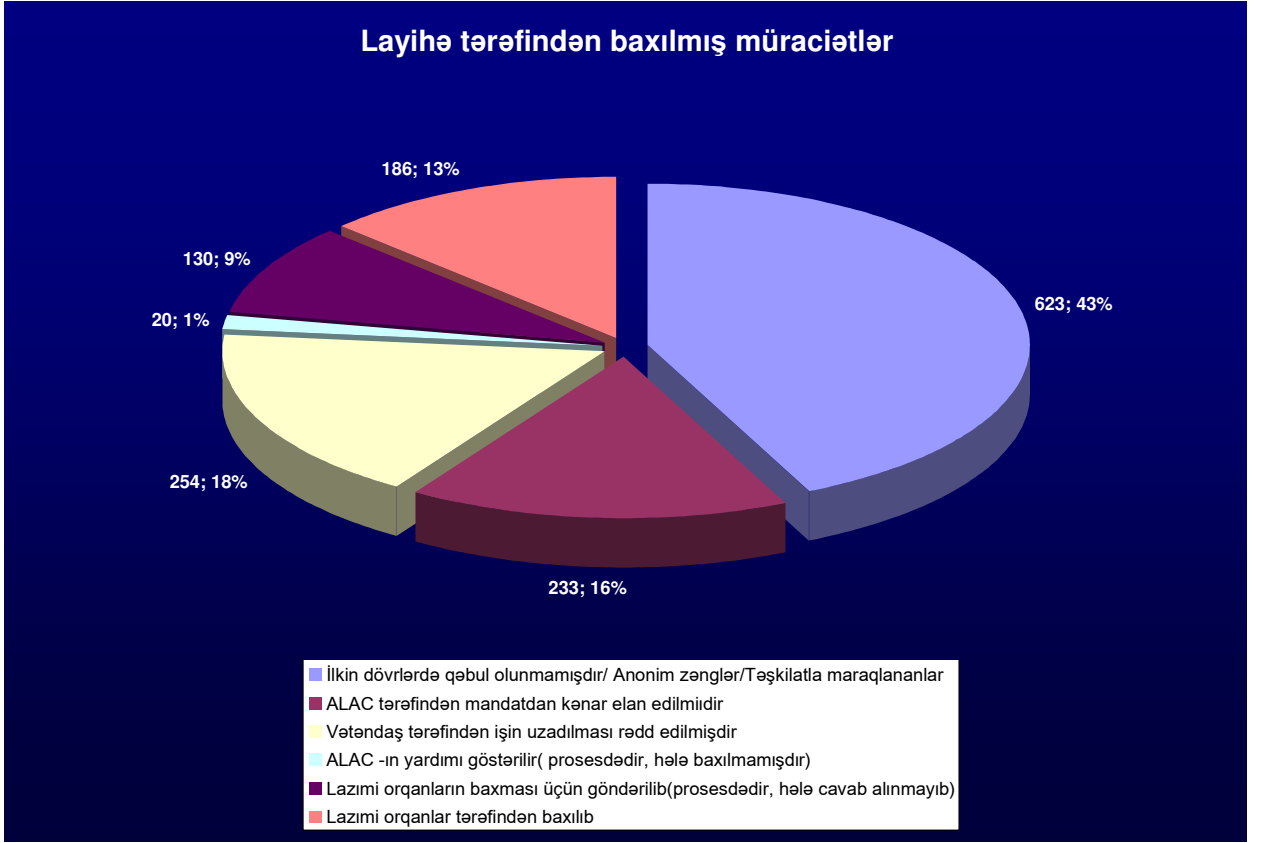
Şikayətlərin ümumi statistikas

Bakı ofisi 2005-ci il iyul ayının 1-dən, Gəncə ofisi isə 2005-ci il avqust ayının 1-dən açılmışdır. Bu hesabat proyektin 2006-cı il 30 İyuna qədər olan nəticələrini əhatə edir. Bütün layihə boyu zənglərin ümumi sayı 1 420 olmuşdur ki, bunun 914-ü (64%) Bakı, 506-ı (36%) isə Gəncə ofisinə daxil olmuşdur. 2006-cı ilin Aprel-İyun aylarında daxil olan şikayətlərin sayı isə göründüyü kimi Bakı ofisində 366, Gəncədə 294 olmuşdur. Aşağıdakı diaqram layihə boyu əldə olunan statistikanı əhatə edir.

Layihənin icraatında olan şikayətlər

Aşağıda verilmiş diaqramdan göründüyü kimi ictimai maraqların qorunması və hüquq müdafiə mərkəzi ilə əlaqə yaradan şikayətçilərin böyük bir hissəsi (43%) sadəcə korrupsiya faktı haqqında məlumat vermək məqsədilə zəng edərək bu halda anonim qalmaq üstün tuturlar. Bu isə dövlət orqanlarının reaksiyasından olan qorxuya işarədir. Coxsaylı insanlar sadəcə təşkilat haqqında öyrənmək üçün zəng vururlar, belə ki, onlar bu məlumatın gələcəkdə lazım olacağına inanırlar. Şikayətlərin 16%-i ALAC tərəfindən mandata uyğun gəlmədiyi üçün rədd edilmişdir. Bunlara əsasən vətəndaşların məhkəmə zamanı səlahiyyətli nümayəndəsi kimi çıxış etmək və ya 2 özəl sektor arasında olan mübahisəli məsələləri həll etmək kimi müraciətlərə aiddir. İnsanların hüquqi yardım məqsədilə gəlib, lakin şikayət verməkdən imtina etmə halları 18% təşkil edir ki, bu da onların uğur qazanacağına şübhə ilə yanaşması və yaxud nəticələrdən qorxmasına dəlalət edir. Şikayətlərin 1%-i ALAC tərəfindən qəbul edilmişdir, lakin İyunun 30-na qədər prosesdə saxlanılmalı olmuşdur. Şikayətlərin 9%-nə hələ də müvafiq orqanlar tərəfindən cavab verilməsi gözlənilir. Şikayətlərin 13%-nə müvafiq orqanlar tərəfindən baxılmışdır.

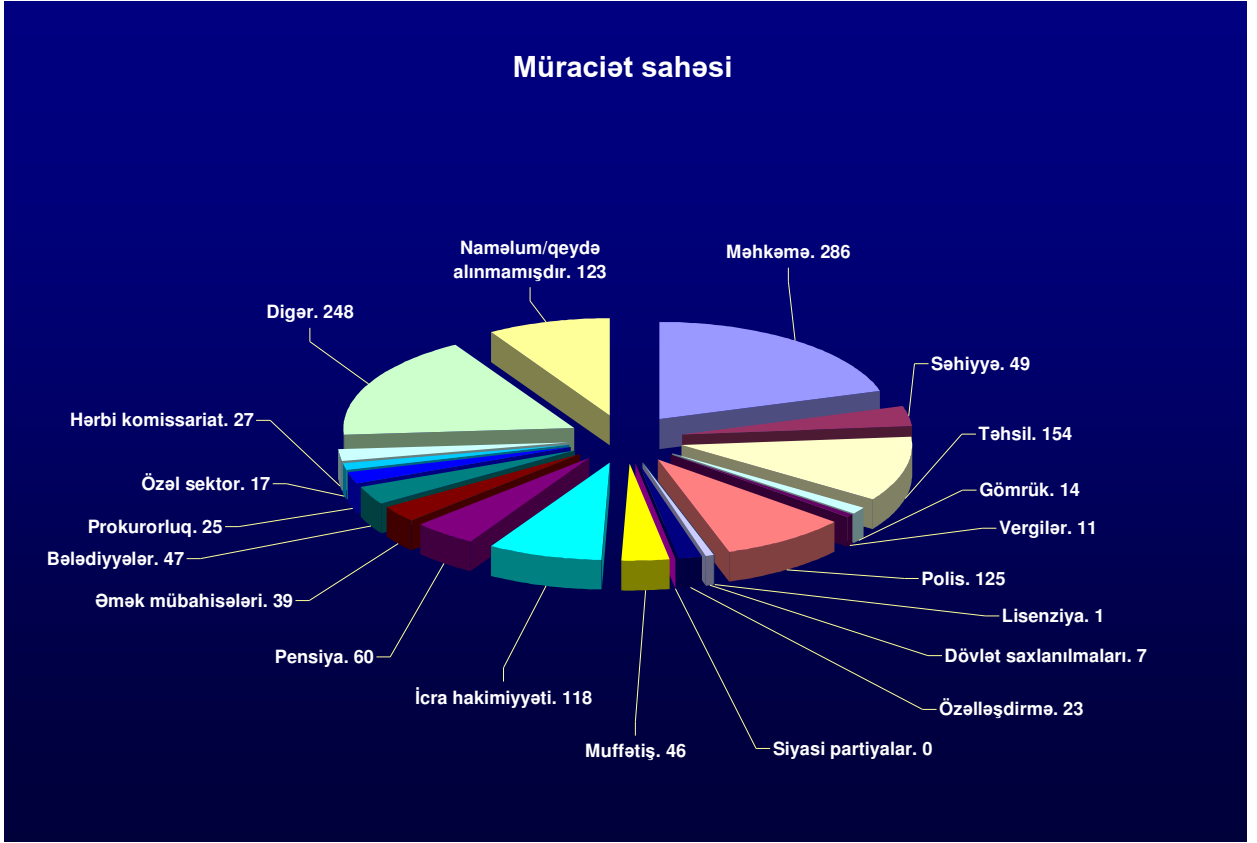

Şikayətlərin daxil olduğu sahələr

Sonuncu rübün (Aprel-İyun 2006) xüsusi cəhəti təhsil sahəsi ilə bağlı müraciətlərin nəzərəçarpan dərəcədə artması idi ki (müraciət edən vətəndaşların arasında gənclərin üstünlük təşkil etdiyi səbəbindəndir), bu da ötən rüb ərzində vətəndaşlar tərəfindən daxil olan digər sahələrlə bağlı narazılıqlarla müqayisədə (məhkəmə sistemi, icra hakimiyyəti, bələdiyyələr, polis və s.) çox idi. Bu rüb pensiya, əmək mübahisələri və səhiyyə sektoru, habelə, müfəttişliklərlə bağlı daxil olan şikayətlərin sayında cüzi artım müşahidə olunmuşdur.

Ümumilikdə, dövlət idarəçiliyi və qanun pozuntusu haqda şikayətlərin məzmunu enerji ödəmələrinin səhv hesablanmasından tutmuş elmi iş müdafiə etmək üçün rüşvət tələb edilməsi ittihamına qədər çox müxtəlifdir. Təhsil sahəsində valideyinlər məktəb direktorlarının qeyri qanuni hərəkətlərindən, universitet müəllimlərinin rüşvət tələb etməsindən, maarif şöbələrinin məktəblərdə işə düzəlmək üçün rüşvət almalarından şikayət edirlər, məhkəmə sistemi çərçivəsində isə şikayətlər ya hakimlərin rüşvət almaları ya da məhkəmə icraçılarının məhkəmə qərarlarını həyata keçirməməsinə aiddir. Şikayətlərin bəziləri dövlət orqanlarında işə düzəlməklə bağlıdır. Şikayətlərin böyük əksəriyyəti sosial müdafiə ilə, yeni təqaüdlər/əlilliyə görə verilən pensiyalar və ya məcburi köçkünlərə yardımlarla bağlıdır.

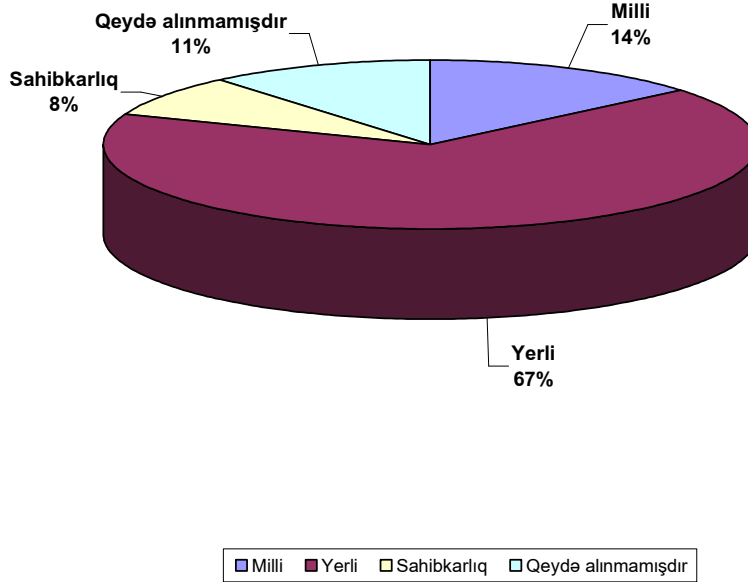
Müraciət sahəsi

Şikayətlərin səviyyəsi

Diaqramdan görüldüyü kimi, dövlət idarəçiliyinin baş idarə orqanlarında çalışan dövlət qulluqçuları, yerli idarə orqanlarında işləyən dövlət qulluqçuları ilə müqaisədə, öz vəzifələrinin icrasına daha məsuliyyətli yanaşırlar və öz işlərində daha çox kompetentlidirlər. Bundan əlavə, vətəndaşlar yerli idarə orqanları ilə ilkin əlaqəni qurmağa məcburdurlar.

Şikayətlərin səviyyəsi

Dövlət strukturlarının reaksiyası

Dövlət orqanları tərəfimizdən ünvanlanan vətəndaşların müraciətlərini diqqətlə araşdırır və bəzi hallarda qanunu pozanlara qarşı tədbirlər görürlər. Ümumilikdə, dövlət orqanlarının layihəyə münasibəti birmənalı deyildir – görüş və telefonla əlaqələr yaradılır, bəzi hallarda müraciətlərə cavab verilir və aşağı instansiyalarda problemlər həttə həll olunur, lakin bu kimi əməkdaşlığın hüquqi əsası hələ də yoxdur (əməkdaşlıq haqqında memorandumlar imzalanmayıb).

Dövlət orqanlarının reaksiyası keyfiyyət göstəricilərində məmnunedici məqam olaraq qalır. Ötən dövr ərzində bir çox problem həll olunmuşdur və əgər şikayətçinin narazılığı varsa, o zaman şikayəti araşdırmağa ciddi səylər edilir.

Lakin, bir çox instansiyalarda rüşvət tələb etmə faktları müvafiq orqanlar tərəfindən qəbul edilmir. Bəzi dövlət strukturlarından qeyri müəyyən və anlaşılmaz cavablar alınır. Bəzən isə, dövlət məmurları, müraciətçilərin qoyduğu hər hansı bir məsələ ilə bağlı qanun pozuntusunun mövcudluğunu rəsmən rədd edir, bununla belə, həmin məmurlar müraciətçilərlə birbaşa əlaqə yaradır və onların problemlərini həll edirlər.

Dövlət orqanlarından alınmış cavabların ümumi sayı 316-dır ki, bundan əlavə 130 məktuba cavab verilməsi gözlənilir, 20 məktub isə ALAC tərəfindən göndərilməkdədir. Aşağıda verilmiş diaqram dövlət orqanları tərəfindən görülmüş tədbirlərin nəticələrini göstərir.

Əməkdaşlıq edən orqanlara Dövlət qulluğunu idarəetmə şurası yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya, Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə İdarəsi, Təhsil Nazirliyi, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu aiddir. Buna baxmayaraq, mərkəzlərə daxil olmuş şikayətlərə cavab verməyən orqanlar da vardır, buna misal olaraq Məhkəmə Hüquq Şurasını göstərmək olar. Bu rüb vaxtında cavab verməyən orqanlara müvafiq məktublar göndərilib.

Müraciətçilərin münasibəti

Müraciətçilərin korrupsiyaya qarşı mübarizəyə münasibəti birmənalı deyildir. Əksər hallarda onlar nəticənin

qanuni və ya qeyri qanuni olması ilə maraqlanmayaraq şikayətin onların xeyrinə həll olunmasında maraqlıdırlar. Digər tərəfdən isə şikayətçilər korrupsiya faktı ilə bağlı əsaslı dəlil gətirməkdə çətinlik çəkirlər.

ALAC-dan sui istifadə edərək ailədaxili narazılıqlarını həll etməyə cəhd göstərən vətəndaşlarla bağlı 2 hal olmuşdur. 2 vətəndaş cox vacib informasiyanı gizlətməmişlər. Hər 2 hal göstərir ki, vətəndaşlar o dərəcədə vaxtından öncə nəticələr çıxarıblar ki, müvafiq orqanların sadəcə korrupsiya ilə məşğul olub onsuz da onların şikayətlərinə lazımi dərəcədə baxmayacaqlarına əmindirlər və şikayətlərinin hər hansı qanuni yolla həll olunub-olunmamasının marağında deyillər.

Maarifləndirmə sahəsindəki irəliləyişlər

Bu rüb təhsil sahəsindən olunan şikayətlərin sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə artmışdır ki, bu həm də proyektin universitet tələbələri üçün keçirilən xüsusi treyninq proqramlarının sayəsində müştərilər arasında 18-25 yaş qrupuna mənsub insanların kifayət qədər artması idi.

Aprəl ayının sonunda Azadlıq radiosundakı Şəffaflıq proqramının maliyyəyələşdirilməsi üçün vəsaitin bitdiyinə baxmayaraq, dinləyicilər arasında verilişin populyarlığını nəzərə alaraq radio rəhbərliyi tərəfindən verilişin davam olunması qərara alınmışdır.

Daxili potensialın gücləndirilməsi

ALAC ın internet səhifəsi Azərbaycan və İngilis dillərində hazırlanmış və şikayətləri online rejimdə qəbul etməyə tamamilə hazırdır. (www.alac-az.org). Həmçinin Şəffaflıq Azərbaycanın da elektron səhifəsi yenilənmişdir.

İnstitusional əməkdaşlıq

Bakı offisindən yerli QHT-lər tərəfindən (ACİ, ABŞ Səfirliyi, Dövlət Anti-Korrupsiya komissiyası) daha tez-tez korrupsiya əleyhinə layihələrin hazırlanması zamanı yardım göstərilməsi, korrupsiya əleyhinə müxtəlif layihələr çərçivəsində (Marketinq Cəmiyyəti, ABA CEELİ) müsabiqələrin qiymətləndirilməsi xahiş olunur, mərkəz müxtəlif seminarlarda təqdimatlar edir, mətbuata müsahibələr verir və xarici jurnalistlər və beynəlxalq araşdırmaçıları da daxil olmaqla şikayətçilərlə daxili münasibətlər barədə informasiya ilə təmin edir.

Şəffaflıq Azərbaycanın da daxil olduğu korrupsiya əleyhinə QHT Koalisiyası və Dövlət qulluğunu idarə etmə şurası yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya İyunun 1-də Parlamentdə birinci oxunuşdan qəbul olunmuş Dövlət məmurları üçün Kodeks layihəsini müzakirə etmək üçün ikinci görüşü təşkil etmişdir.

Şəffaflıq Azərbaycan Təhsil Nazirliyi tərəfindən ALAC müraciət edənlərin qeydiyyat forması nazirliyin «qaynar xətt» xidməti tərəfindən istifadə edilməsi üçün razılığa gələrək nazirliyin korrupsiya ilə mübarizə əleyhinə işçi qrupuna qoşulmağa dəvət olunmuşdur.

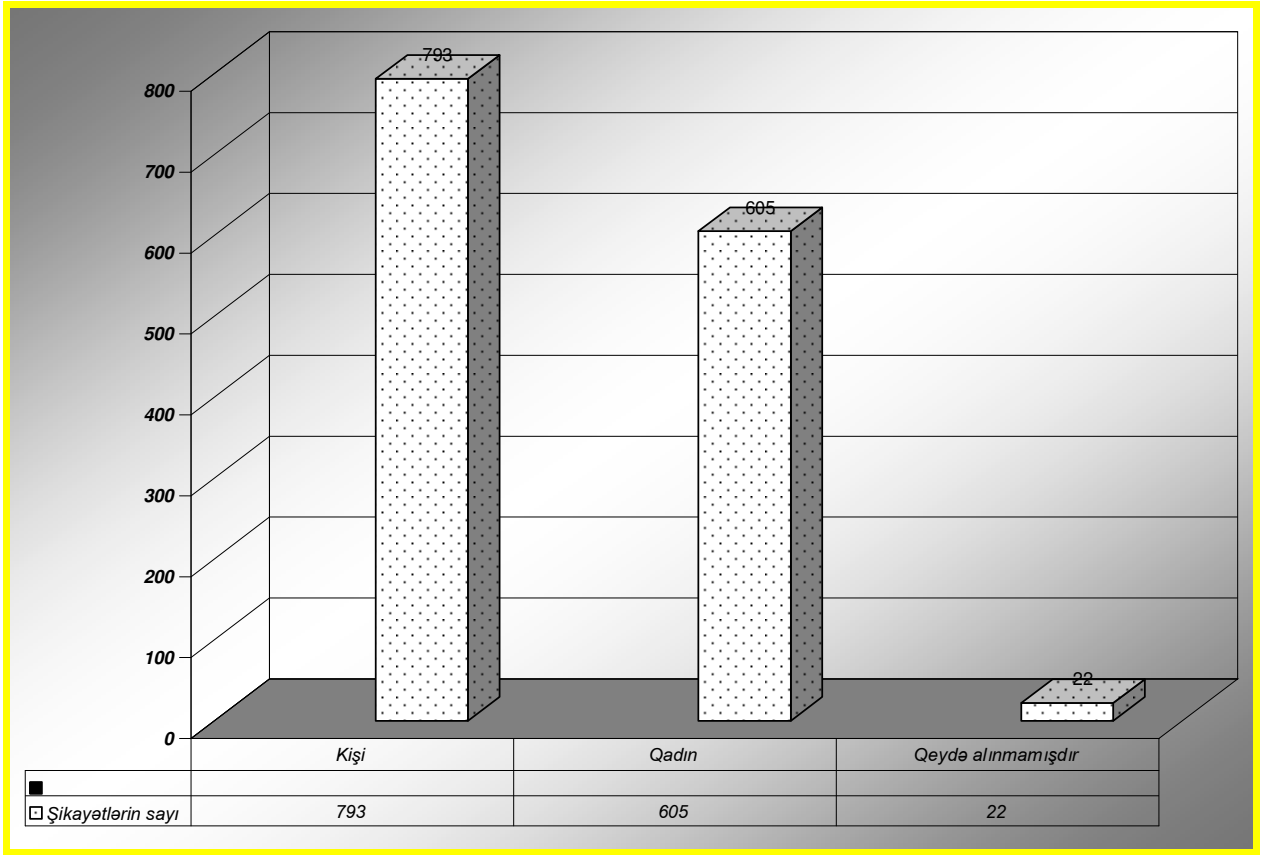
Qanunvericilik sahəsində olan dəyişikliklər

Şəffaflıq Azərbaycan da daxil olmaqla vətəndaş cəmiyyətinin və beynəlxalq ictimaiyyətin təkidi ilə Cinayət Məcəlləsinə (Qanunun 9.3 Maddəsinə görə) Korrupsiya Qarşı Mübarizə haqqında qanunun tətbiqini hüquqi qüvvəyə mindirmək üçün korrupsiya hallarına əlverişli şərait yaradan cinayətləri ratifikasiya etmək haqqında dəyişikliklər edilmişdir. Həmçinin, İnzibati Kodeksdə dəyişikliklərin olunmasına dair müvafiq işlər görülür.

Demoqrafik və marketinq sahəsində statistika

1 Şikayətçilərin cinsi

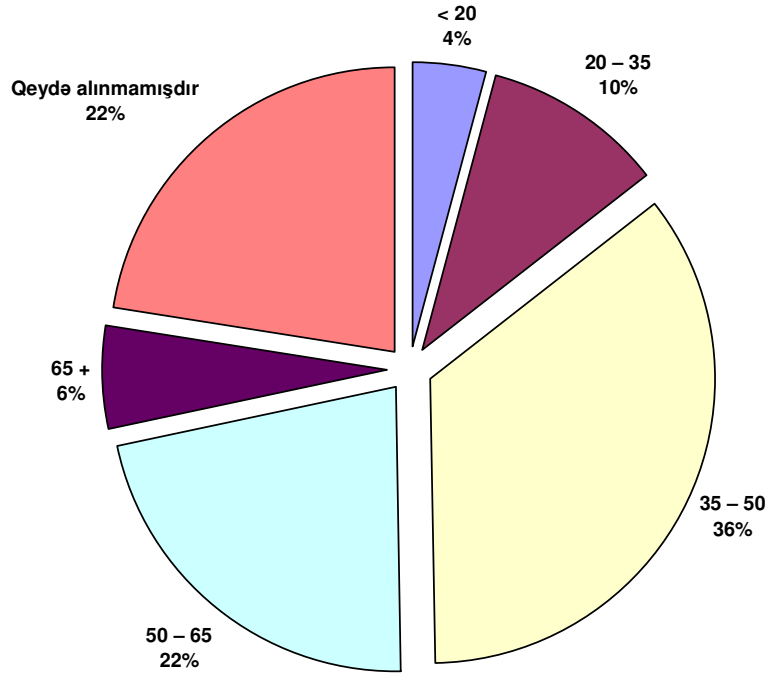
Ümumilikdə, şikayətçilər arasında kişilər qadınlardan daha aktivdirlər. Bununla belə, qadın şikayətçilərin də sayı kifayət qədər çoxdur.

2 Müraciətçilərin yaşı

Şikayətlərin bir çoxu müntəzəm məktublar, Korrupsiya və Cəmiyyət jurnalından götürülmüş faktlar və ya zənglər vasitəsilə qəbul edilir. Belə ki, qeydə alınmış şikayətçilər 35-50 yaş qrupunu təmsil edən insanlar daha aktivdirlər, lakin 50-65 yaş qrupunun nümayəndələrinin də aktivliyi kifayət qədərdir.

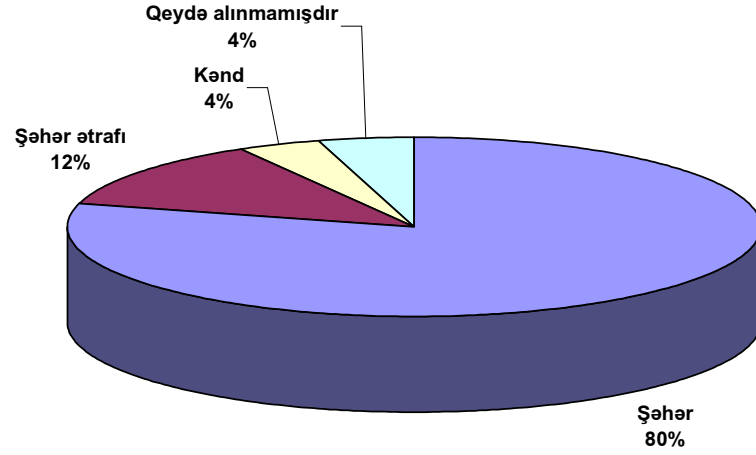
Müraciətçilərin yaşı

3 Şikayətçilərin yaşadıkları ərazi

Şikayətlərin böyük əksəriyyəti (ən çox Bakı və Gəncə şəhərləri daxil olmaqla) şəhər əhalisi tərəfindən daxil olmuşdur. Lakin, şimal və cənub bölgələrini əhatə edən 2 yeni mərkəzin açılması daha çox kənd və qəsəbə sakinlərinin öz şikayətlərini yerlərdə etmək üçün əlverişli şərait yaradacaqdır.

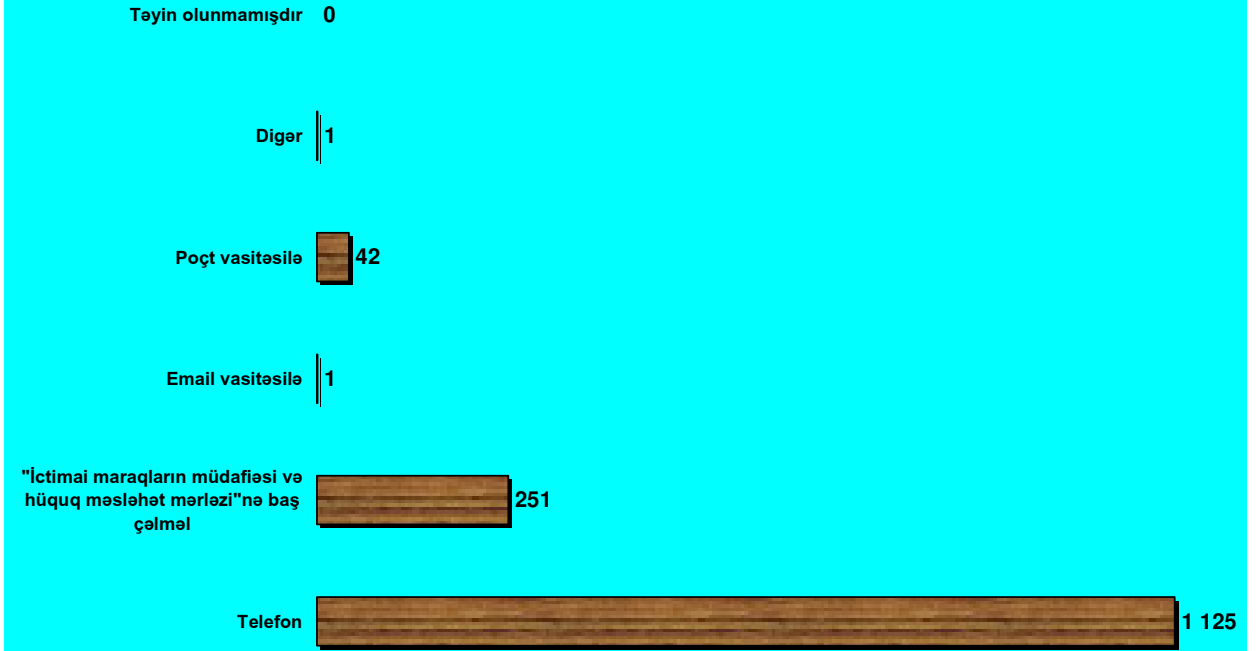
Şikayətçilərin yaşadıkları ərazi

4 Şikayətlərin daxil olması

Layihənin başlanğıcında müraciət edənlərin 40% - yaxın birbaşa Mərkəzlərə gəlməyi üstünlük verdikləri tendensiyası enməkdədir və müraciətçilərin böyük əksəriyyəti ilk əlaqəni telefon vasitəsilə yaratmağa üstünlük verirlər.

Şikayətlərin daxil olunması

5. Müraciət edənlərin sosial göstəriciləri

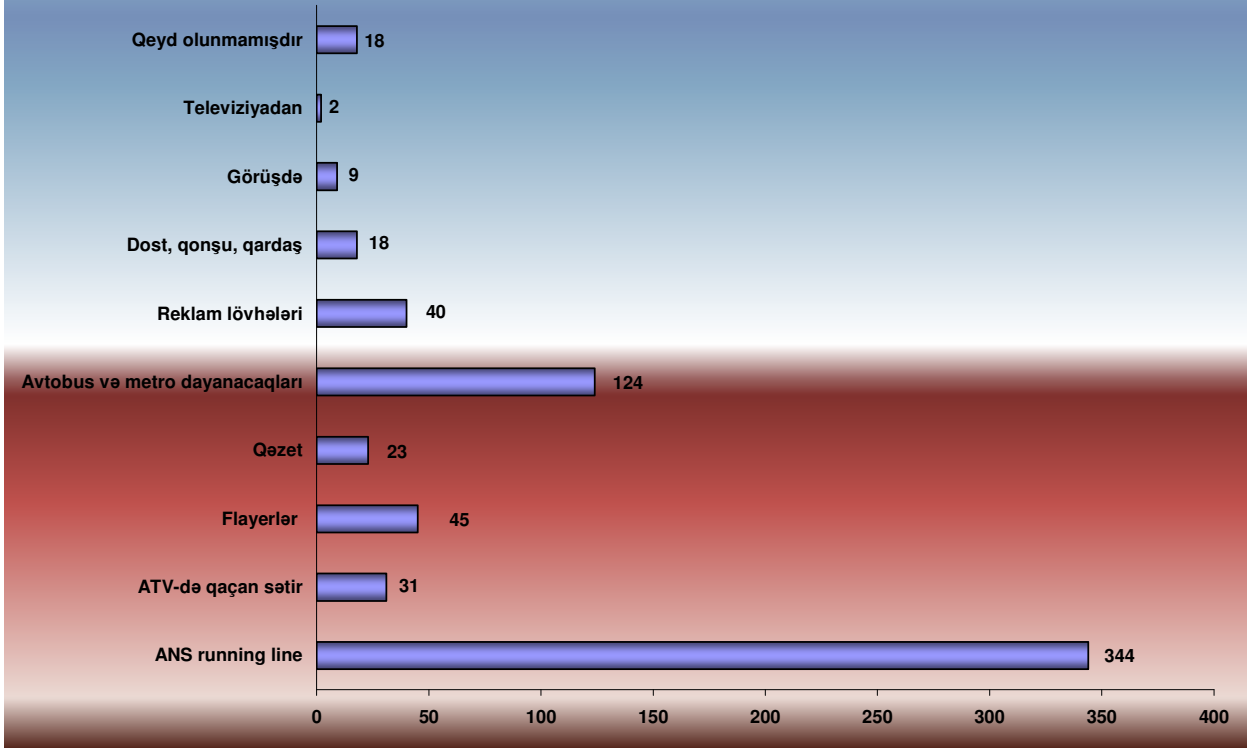
Göründüyü kimi müraciətlərin çoxluğu əhəlinin sosial yönümlü təbəqələrini əhatə edir.

6. Müraciətçilər layihə haqqında necə məlumat alırlar

Göründüyü kimi, şikayətçilərin böyük əksəriyyəti İctimai maraqların qorunması və hüquq müdafiə mərkəzi haqqında ANS telekanalında qaçan sətir vasitəsilə xəbər tutmuşlar. ATV-də reklam üçün ayrılmış vaxt daha az nəticə vermişdir. Digər qiymətli mənbələr də (avtobus və metro dayanacaqlarındakı posterlər, reklam lövhələri) effektiv deyildirlər.

vetəndaşlar ALAC haqqında məlumatı haradan əldə etmişdir

Gəncədə Alternative kanalında sətirli reklam vasitəsilə Yanvar-mart aylarında 101 şikayətçi xəbər tutmuşdursa, Aprel-İyun aylarında Kəpəz kanalı vasitəsilə xəbər tutan müraciətçilərin sayı 242 olmuşdur.

Son 6 ayda avtobus dayanacaqlarına flayer yapışdıran könüllülərin cəhdləri əbəs olmamışdır, belə ki, Yanvar-Mart aylarından Aprel-İyun aylarına qədər flayerlər vasitəsilə xəbər tutan şikayətçilərin sayı 4 nəfərdən 25 nəfərə qədər artmışdır.

vətəndaşlar ALAC haqqında məlumatı haradan əldə etmişdirlər (Gəncə)

